

Opinie

Onze **omgang** met **jonge dieren**

De manier waarop we met dieren omgaan, is sterk beïnvloed door de overheersende wereldvisie dat dieren dankzij goddelijke voorbestemming slechts bestaan ten behoeve van de mens. Onder dit adagium worden dieren als nooit tevoren massaal gebruikt louter en alleen voor het (financiële) gewin en wordt dit aanmatigend een voorbeeld voor de wereld genoemd. De Wet dieren hanteert welzijnsnormen die berusten op de vijf vrijheden van Brambell, waarbij de afwezigheid van dorst, honger, stress, pijn, ziekte, angst en de vrijheid om normaal gedrag te vertonen als criteria worden genomen. Hoewel dit inmiddels als onvoldoende wordt beschouwd, wordt zelfs hieraan in de intensieve veehouderij niet voldaan. Dankzij de toegevoegde zin: “voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd”, blijft er weinig over van enige bescherming.

De band tussen moeder en kind blijkt zeer sterk en belangrijk voor het welbevinden van jonge dieren (1). Toch wordt deze band nauwelijks gerespecteerd in de Wet of in de gangbare veehouderij. De sterfte onder jonge dieren is hoog (2).

BIGGEN

Nemen we als voorbeeld het leven van biggen. Onder natuurlijke omstandigheden zoekt een drachtige zeug in haar omgeving naar een veilige plek voor een zacht nest (3). Hier likt ze haar biggen na de geboorte droog en beschermt ze tegen de buitenwereld. Binnen een week zijn ze zindelijk. Als ze tien tot veertien dagen oud zijn, neemt de zeug haar jongen mee naar buiten om kennis te maken met de wereld (4,5). Ze wroeten in de grond, spelen met elkaar en met hun moeder, vinden verkoeling in poeltjes en ontwikkelen sociaal gedrag. Vanaf een leeftijd van

vier weken beginnen ze behalve moedermelk ook ander voedsel te eten en vanaf acht weken worden ze geleidelijk gespeend. Varkens zijn zeer intelligent en beschikken over uitgebreide vocale communicatie (6). Daarnaast gebruiken ze lichaamstaal waarbij de staart een belangrijke rol speelt. Ze kunnen vijftien tot twintig jaar oud worden (7). Hoe anders is het leven van biggen in de gangbare (intensieve) veehouderij. Hun moeder wordt vastgezet in een stalen kooi met harde ondergrond, waarin ze niet kan toegeven aan haar instinct om een nest te maken. De biggen worden geboren op die harde vloer en moeder kan zich niet omdraaien om ze te likken. Vaak zijn er grote tomen en niet altijd genoeg spenen, waardoor het voor de zwakste dieren moeilijk is om voldoende biest en melk te krijgen. Toch wordt verder gefokt op nóg grotere tomen en zeugen met meer spenen. De zeug kan de biggen niet beschermen, hen niet zindelijk maken en hen niet introduceren bij koppelgenoten. Modderbaden nemen, wroeten in de aarde en een interessante wereld ontdekken zijn er niet bij. Snel na de geboorte wordt het gevoelige staartje afgesneden om staartbijten te voorkomen en na drie weken (wettelijk vier weken, biologisch zes weken) worden de biggen van de ene op de andere dag weggehaald bij hun moeder en in een kaal en donker hok geplaatst, zodat de zeug opnieuw geïnsemineerd kan worden. Door deze plotselinge verandering bij dieren die hun moeder nog hard nodig hebben en een nog niet volledig ontwikkelde immuniteit hebben, krijgen veel biggen diarree en andere gezondheidsproblemen. De sterfte is hoog.

Het korte leven van de jonge varkens is hard, vooral voor de zwakkere dieren die niet kunnen wegvlugten voor hun dominantere hokmaatjes. Terwijl ze in de natuur na één week zindelijk zijn, liggen ze vanwege ruimtegebrek in hun eigen uitwerpselen. Geen zonlicht, geen geschikte ligplek, er valt niets te wroeten of te spelen. De prikkelende mestgassen die uit de roostervloer opstijgen, veroorzaken irritaties en ontstekingen van ogen en luchtwegen. De biggen worden op de leeftijd van ongeveer zes maanden onder stressvolle omstandigheden vervoerd naar het slachthuis. Dit transport komt regelmatig in de publiciteit vanwege extreme hitte dan wel andere dierenonvriendelijke gebeurtenissen. In Nederland worden zeventien miljoen varkens per jaar geslacht, ongeveer net zoveel als de totale populatie mensen. De meesten worden bedwelmd met het irriterende en pijnlijke CO₂-gas. Dood volgt middels een halssnede. Het gebeurt echter nog steeds dat varkens levend in de broeibak terechtkomen. Een leven en dood met weinig vreugde en veel leed, “ongerief” genoemd door de WUR (8).

KUIKENS

Ook kuikens hebben hun moeder hard nodig. Onder natuurlijke omstandigheden leven kippen in een toom van vijf tot dertig dieren, die bestaat uit een dominante haan en hennen met jonge dieren, die elkaar kennen en bij wie een stabiele rangorde is bepaald (9). Broedende hennen hebben contact met hun kuikens in het ei. Een kuiken kan aangeven dat het koud is en moeder kan waarschuwen

dat het kuiken stil moet zijn vanwege gevaar (10). Kuikens herkennen de stem van hun moeder dan ook meteen nadat ze uit het ei zijn gekropen en de moeder herkent de kuikens. Kippen hebben een uitgebreide vocale communicatie, waarmee ze hun kuikens wijzen op lekker eten of gevaarlijke situaties (11). De moeder(kloek) beschermt haar jongen tegen koude door hen tussen haar veren te laten schuilen. De kuikens leren het gedrag van de kloek te imiteren (12). In de veehouderij worden kuikens machinaal uitgebroed, en wordt hun geroep in de broedmachine niet beantwoord. Ze komen terecht in een groep leeftijdgenoten van 50.000 of meer, zonder oudere dieren om hen te beschermen of als voorbeeld te dienen. Door de massaliteit kan geen stabiele rangorde ontstaan met onderlinge agressie en chronische stress tot gevolg. Ze vertonen vaker abnormaal gedrag zoals verenpikken en kannibalisme. Om deze reden worden snavels van legkippen gebrand, hoewel dat inmiddels wettelijk verboden is. Haantjes van legkippen worden op dag één gedood. Mestkuikens wegen na zes weken zo'n 2,5 kilogram, dat is drie keer zo zwaar als een kuiken van een legras. Ruw transport naar het slachthuis zorgt voor veel botbreuken en andere verwondingen. Dieren die niet geslacht worden, hebben ernstige gezondheidsproblemen en sterven meestal binnen het jaar vanwege hun té hoge gewicht. Het betreft 500 miljoen (!) mestkuikens per jaar (13).

WAT VINDEN WIJ?

Wat vinden wij als dierenartsen van dierenwelzijn? De faculteit Diergeneeskunde stelt: "Een individu verkeert in een staat van welzijn wanneer het in staat is zich aan zijn levensomstandigheden aan te passen en daarmee een toestand kan bereiken die het als positief ervaart." (14). De code van de dierenarts geeft aan: "Dierenartsen dienen het welzijn en de gezondheid van dieren te respecteren, te bevorderen, te herstellen en/of te bewaken." (15) Wij hebben als experts een rol te vervullen om het welzijn van dieren te bevorderen en pakken deze gelukkig steeds meer op, zie bijvoorbeeld het uitstekende pleidooi van onze collega's om dierenwelzijn op te nemen in het toekomstige landbouwplan (16). Immers, als wij het niet doen, wie dan wel? (17)

Referenties

1. <https://www.louisbolk.nl/sites/default/files/publication/pdf/2550.pdf>.
2. <https://research.wur.nl/en/publications/vroege-sterfte-van-biggen-kalveren-en-melkgeitenlammerenpercenta>.
3. <https://www.varkensinnood.nl/het-varken>.
4. Jensen P. 1986. Observations on the maternal behaviour of free-ranging domestic pigs. *Appl.Anim.Behav.Sci.*, 16:131-142 : 131-142.
5. Jensen P. 1988. Maternal behaviour and mother-young interactions during lactation in free-ranging domestic pigs. *Appl.Anim.Behav.Sci.*, 20:297-308.
6. <https://www.nature.com/articles/s41598-022-07174-8#Sec1>.
7. <https://www.licg.nl/weidedieren/varken/#van-nature>.
8. https://files.wakkerdier.nl/app/uploads/2021/11/25135302/Wakker-Dier-2021_Ongeriefanalyse-WUR.pdf.
9. Edited by Per Jensen 2002. The ethology of domestic animals : an introductory tekst.
10. Bäumer, E., 1962. Lebensart des Haushuhns, dritter Teil - über seine Laute und allgemeine Ergänzungen. *Zeitschrift für Tierpsychologie* 19:394-416.
11. Nicol C.J., Pope, S.J., 1996. The maternal feeding display of domestic hens is sensitive to perceived chick error. *Animal behaviour* 52:767-774.
12. Cynthia Verwer, Monique W.P. Bestman. 2012. De moederloze veestapel. 2012-004 LbD. Louis Bolk Instituut, Driebergen
13. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/7123slac>.
14. Ohl, F., Hellebrekers, L.J., 2009. Animal Welfare - The veterinary concept, *The Veterinary Journal*, 134:754-755.
15. <https://www.knmvd.nl/app/uploads/2022/06/Code-voor-de-Dieren-arts-2022.pdf>.
16. <https://www.trouw.nl/opinie/waar-is-het-dier-in-het-landbouwplan-b4f9c8cd/>.
17. "If not us, then who? If not now, then when?" - John Lewis

